

Susanna Malkasilta

JOUSTAVAN ESI- JA ALKUOPETUKSEN HAASTEET JA MAHDOLLISUUDET NEPSY- LAPSELLE

Opettajien kokemuksia joustavan esi- ja alkuopetuksen
soveltuvuudesta NEPSY-lapselle

TIIVISTELMÄ

Susanna Malkasilta: Joustavan esi- ja alkuopetuksen haasteet ja mahdollisuudet NEPSY-lapselle
Kandidaatintutkielma
Tampereen yliopisto
Kasvatustieteiden tutkinto-ohjelma, varhaiskasvatus
Huhtikuu 2021

Tutkimuksessa perehdytään opettajien käsityksiin ja kokemuksiin joustavan esi- ja alkuopetuksen toteuttamisesta kehityksen ja opettamisen näkökulmasta sellaisilla lapsilla, joilla on neuropsykiatrisia häiriöitä. Tutkimuksessa käytetään lyhennettä NEPSY, jolla tarkoitetaan neuropsykiatrisia häiriöitä. Tässä tutkimuksessa käsitellään näistä tavallisimpia, joita ovat autismikirjon, aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriöt sekä Touretten oireyhtymä. Tutkimuksessa keskitytään tarkastelemaan joustavan esi- ja alkuopetuksen soveltuvuutta NEPSY-lapsille erilaisten haasteiden ja mahdollisuuksien kautta. Lisäksi tutkimuksessa tuodaan esille muutamia konkreettisia tukikeinoja, joita NEPSY-lasten kanssa voidaan käyttää joustavassa esi- ja alkuopetuksessa. Tutkimus on laadullinen ja se on toteutettu haastattelemalla kahta opettajaa, jotka työskentelevät samassa koulussa Pirkanmaalla. Haastatteluaineisto on analysoitu sisällön analyysin menetelmällä.

Joustava esi- ja alkuopetus ei ole ajatuksena uusi ja sitä on myös toteutettu ja kehiteltykin jo 1990-luvulta lähtien. Viime vuosina kiinnostus joustavaa esi- ja alkuopetusta kohtaan on lisääntynyt koulutuksen kentällä ja siitä on vireillä useita erilaisia hankkeita. Koska yhtenäistä linjaa joustavan esi- ja alkuopetuksen toteutuksesta ei ole, sitä toteutetaan erilaisin tavoin eri puolilla Suomea. Tuoreimmissa opetussuunnitelmissa kannustetaan joustavaan siirtymään esiopetuksesta alkuopetukseen. Joustavan esi- ja alkuopetuksen tarkoituksena on pyrkiä lapsen mahdollisimman onnistuneeseen siirtymään koulupolun alkuvaiheessa.

Tuloksien pääluokiksi muodostuivat haasteet, mahdollisuudet ja tukikeinot. Haasteena koettiin opetushenkilöstön puutteelliset tiedot NEPSY-lapsista. Haasteelliseksi koettiin myös erilaisten yksilöllisten tukikeinojen yhdistäminen arkeen. Opettajat toivoivat lisäresurssointia suunnitteluajkaan, jotta he pystyisivät suunnittelemaan yksilöllistä ja NEPSY-lasten parhaalla mahdollisella tavalla tukevaa opetusta. Haastateltavat näkivät kuitenkin myös paljon mahdollisuuksia joustavan esi- ja alkuopetuksen toteutuksessa NEPSY-lasten osalta. Opettajat näkivät mahdollisuuksina yhteisopettajuuden, monenlaiset oppimisympäristöt ja mahdollisuuden ryhmien joustavaan muodostamiseen. Opettajien kokemukset joustavan esi- ja alkuopetuksen soveltuvuudesta NEPSY-lapsille olivat positiivisia ja he näkivät siinä enemmän mahdollisuuksia kuin haasteita. Lisäksi heidän mielestään monet haasteet oli mahdollista ratkaista ja kääntää mahdollisuuksiksi.

Avainsanat: NEPSY-lapsi, siirtymä, joustava esi- ja alkuopetus, eriyttäminen

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -ohjelmalla.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	4
2	NEPSY-LAPSET KOULUMAAILMASSA	6
2.1	Neuropsykiatriset häiriöt	6
2.2	Kehitykselliset neuropsykiatriset häiriöt	6
2.3	NEPSY-lasten tukeminen kouluympäristössä	7
3	SIIRTYMÄ VARHAISKASVATUKSESTA KOULUUN	9
3.1	Onnistunut siirtymä	10
3.2	Kouluvalmius käsitteenä ja sen tulkinta eri aikoina.....	10
3.3	Joustava esi- ja alkuopetus.....	11
3.4	Eriyttäminen	12
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	13
4.1	Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset	13
4.2	Tutkimusmenetelmä.....	13
4.3	Haastateltavat	14
4.4	Aineiston keruu	15
4.5	Aineiston analysointi	15
5	NEPSY-PIIRTEET VAHVUUTENA JOUSTAVAN ESI- JA ALKUOPETUKSEN SUUNNITTELUSSA	17
5.1	Haasteet alkavat resurssoinnista ja resurssien suuntaamisesta	18
5.2	Rajattomat mahdollisuudet	19
5.3	Onnistumisen ja oppimisen ilo	21
6	POHDINTA	24
6.1	Eettisten kysymysten pohdintaa ja tutkimuksen luotettavuus.....	24
6.2	Yhteenveto ja jatkotutkimusmahdollisuudet.....	25
	LÄHTEET	28
	LIITTEET	31
	Liite 1. Haastattelukysymykset.....	31
	TAULUKOT	
	TAULUKKO 1. TEEMOITTELU	23

1 JOHDANTO

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, millaisia haasteita ja mahdollisuuksia joustavassa esi- ja alkuopetuksessa on NEPSY-lapselle. NEPSY on lyhenne neuropsykiatrisille häiriöille. Lisäksi tutkimuksessa tarkastellaan erilaisia keinoja, joilla NEPSY-lasten voidaan tukea joustavassa esi- ja alkuopetuksessa.

Joustavan esi- ja alkuopetuksen ajatus on viimevuosien aikana tehnyt vahvaa paluuta yhteiskuntaamme ja jopa opetussuunnitelmissa kannustetaan joustavuuteen siirryttäessä esiopetuksesta alkuopetukseen (Opetushallitus 2014). Käytännössä joustavan esi- ja alkuopetuksen toteutus on lisääntynyt merkittävästi vasta parin viimevuoden aikana (Mäki-pollari., ym. 2020).

Viime aikoina NEPSY-lapset ovat olleet yhteiskunnallisen ajankohtaisen keskustelun aiheena. Aihe on puhututtanut paljon myös mediassa ja keskustelufoorumilla. Lisäksi tutkijan kiinnostus neuropsykiatrisia häiriöitä kohtaan vaikutti NEPSY-lasten valikoitumiseen tutkimuksen näkökulmaksi.

Aihe on ajankohtainen ja merkittävä, mutta siitä on tehty vasta melko vähän tutkimusta liittyen käytännön toteutukseen ja kokemuksiin. Opinnäytetöitä ja tutkielmia joustavan esi- ja alkuopetuksen kontekstissa on kyllä tehty useampia, mutta tuentatarpeisten lasten näkökulmaa tässä kontekstissa on tutkittu vähemmän. Aiheen tutkiminen NEPSY-lasten kannalta on tärkeää, koska perusopetuslaki (POL 1998/628 4:16§-17§) velvoittaa huolehtimaan siitä, että tukea annetaan sitä tarvitseville oppilaille. Tämä tutkimus pyrkii tarjoamaan ideoita ja tukea opettajille konkreettiseen työskentelyyn NEPSY-lasten kanssa joustavassa esi- ja alkuopetuksessa.

Tutkimustehtävä on rajattu ratkaisukeskeiseksi, koska näin siitä koetaan olevan eniten hyötyä mahdollisimman monelle joustavan esi- ja alkuopetuksen opettajalle ja suunnittelutyötä tekeville. Rajaukseen on vaikuttanut lisäksi tutkimuksen laajuus. Aluksi tutkimuksessa oli tarkoitus tutkia yleisellä tasolla lapsia, joilla on erilaisia tuentarpeita ja jotka ovat joustavassa esi- ja

alkuopetuksessa. Tämä tuen tarvitsijoiden joukko, on kuitenkin niin suuri ja tukikeinot voivat olla hyvin vaihtelevia, joten tutkimuksessa päädyttiin rajaamaan tutkimuksen aihepiiri käsittelemään vain autismikirjon lapsia. Autismikirjo yksinään osoittautui kuitenkin liian suppeaksi rajaukseksi siinä vaiheessa, kun haastateltavia etsittiin. Näin ollen tutkimuksen aihetta päädyttiin laajentamaan koskemaan kaikkia kehityksellisen neuropsykiatrian piiriin kuuluvia diagnooseja, koska niissä esiintyy paljon samoja päällekkäisiä piirteitä.

2 NEPSY-LAPSET KOULUMAAILMASSA

2.1 Neuropsykiatriset häiriöt

Miettinen (2018, 3) luokittelee neuropsykiatriseksi häiriöksi käyttäytymismallin tai piirteen, joka ei ole tyypillinen lapsen ikätasoon nähden. Hänen mukaansa diagnoosin saamiseksi, täytyy käyttäytymisestä tai piirteistä olla haittaa lapselle. Lisäksi hänen mukaansa oireita ei ole mahdollista selittää muilla seikoilla.

Parikka, Halonen-Malliarakis ja Puustjärvi (2017) toteavat neuropsykiatristen häiriöiden johtuvan poikkeavuudesta aivotoiminnan rakenteellisissa tai toiminallisissa ominaisuuksissa. Heidän mukaansa niiden taustalla voivat olla myös molemmat syyt. He luokittelevat neuropsykiatriset häiriöt kuuluviksi neurologian ja psykiatrian kliinisten alueiden alaisuuteen. Neuropsykiatriset häiriöt kuvataan aivojen ja mielen yhteydessä esiintyviksi häiriöiksi. Näin ollen heidän mielestään neuropsykiatrisia häiriöitä ei voida selittää pelkästään aivotoiminnan poikkeavuuden avulla, koska kaikkia oireita ei kyetä selittämään aivotoiminnan ominaisuuksilla.

2.2 Kehitykselliset neuropsykiatriset häiriöt

Jäntin & Savinaisen (2018) mukaan NEPSY-lyhenne on yleistynyt ja usein kuulee puhuttavan NEPSY-lapsista. Heidän mukaansa NEPSY on suoraan lyhenne neuropsykiatrinen käsitteestä, jonka muodostaa käsitteet neurologinen ja psykiatrinen.

Parikka ym. (2017) mukaan neuropsykiatrisia oireita ovat esimerkiksi: keskittymisen-, tarkkaavuuden-, oppimisen-, sosiaalisten tilanteiden-, vuorovaikutuksen-, aistisäätelyn- ja käytöksen säätelyn vaikeudet. He luokittelevat kehityksellisten neuropsykiatristen häiriöiden diagnooseiksi muun

muassa ADHD, Tourette ja Autismikirjon häiriöt. Heidän mukaansa kehityksellisten neuropsykiatristen häiriöiden oirekuvat voivat muuttua henkilön eri elämänvaiheissa ja osalla oireet voivat hävitä kokonaan. Neuropsykiatristen häiriöiden rinnalle voidaan usein diagnosoida liitännäisoireita, eli komorbiditeetteja (Parikka ym. 2017).

2.3 NEPSY-lasten tukeminen kouluympäristössä

Parikka ym. (2017) kiteyttävät osuvasti teoksessaan kaikkien lasten tarvitsevan onnistunutta koulunkäyntiä varten perustarpeiden, kuten ravinnon, levon, liikunnan ja tarvikkeiden huolehtimista. He ovat koonneet oppimisen kannalta tärkeitä elementtejä, joita ovat motivaatio sekä kiinnostus opittavaa asiaa kohtaan, sitkeys ja pitkäjänteisyys työskentelyyn, ohjauksen ja avun pyytäminen ja vastaanottaminen sekä riittävä turvallisuuden tunne. He kuvaavat neuropsykiatristen häiriöiden oireiden vaikuttavan koulussa koulunkäynnin lisäksi sosiaalisiin suhteisiin. Heidän mukaansa NEPSY-lapsille voi olla vaikeaa ymmärtää ja noudattaa ylipäättänsä koulun sääntöjä. NEPSY-lapsi saattaa olla esimerkiksi hajamielinen ja kykenemätön huolehtimaan omista tavaroistaan. Kaverisuhteiden ylläpito ja niissä toimiminen voi olla haasteellista.

Struktuurin rikkoutuminen, eli ympäristön tai rutiinien muutos luo usein haasteita NEPSY-lapsille. Esimerkiksi siirtymät paikasta toiseen voivat olla NEPSY-lapselle erittäin haastavia. Ihmisten ja erilaisten tilanteiden runsas vaihtuvuus NEPSY-lapsen ympärillä voi olla lapselle häiriöksi ja aiheuttaa lapselle jopa ahdistusta. Lisäksi erilaiset aistiärsykkeet ympäristössä voivat lisätä lapsen epämukavaa oloa. (Parikka ym., 2017)

Pirkanmaalla on ollut käynnissä lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma, jossa osa tästä muutosohjelmasta on koskenut NEPSY-lapsen tukemista koulussa. Koordinaattorina tässä muutosohjelmassa toimi Sari Miettinen (2018). Muutosohjelmassa asetettiin periaatteiden linjauksia siitä, kuinka NEPSY-lastaa pitäisi tukea koulussa. Linjauksessa kehoitetaan puuttumaan tuentarpeeseen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, kun tuen tarve on huomattu. Linjauksessa vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä pidetään tärkeänä. Muutosohjelmassa mainitaan lisäksi tukitoimien jatkuvuus ja pitkäkestoisuus,

sekä realististen tavoitteiden asettaminen lapselle. Ohjeessa tulee myös esille välittömän palautteen tärkeys erilaisissa tilanteissa.

Miettisen (2018) mukaan NEPSY-lasten kanssa tulee kiinnittää huomiota arjen eri tilanteisiin ja toimintaan niissä. Hän painottaa strukturoinnin ja tilanteen jäsentämisen tärkeyttä eri keinoin. Arjessa tapahtuvien muutosten ennakointi ja lapsen kanssa niiden läpikäyminen ovat Miettisen mukaansa tärkeitä asioita NEPSY-lasten tuettaessa.

Parikka ym. (2017) pitävät puolestaan tärkeinä elementteinä NEPSY-lasten käytöstä ohjatessa ennakointia ja palkitsemista onnistuneesta käyttäytymisestä. Ennakoinnilla he tarkoittavat esimerkiksi mahdollisimman perusteellista valmistautumista, varoittamista ja varautumista etukäteen. Jotta lasta voitaisiin palkita huomiolla onnistumisesta tai yrittämisestä täytyy häntä kannustaa.

Kasvattajien johdonmukaisuus opetuksessa ja oppilaan ohjauksessa on erittäin tärkeää kaikkien lasten osalta, mutta varsinkin erityistä tukea tarvitsevien lasten kohdalla. Lisäksi lasten haastavaksi koetun käyttäytymisen on todettu olevan yksi merkittävä syy kasvattajien uupumiseen työssään (Baumgartner, C. 2009).

Molemmissa sekä perusopetuksen, että esiopetuksen opetussuunnitelmien perusteissa (2014) puhutaan melko paljon oppimisen ilosta ja onnistumisten saavuttamisesta koulumaailmassa yleisellä tasolla. Mutta molemmissa on vielä erikseen mainittu erityisen tuen tasolla näiden kahden elementin tärkeyden näkyminen myös tuentarpeisten lasten kohdalla.

Lisäksi on tärkeä muistaa, että tuki tulee suunnitella yksilöllisesti, koska jokainen lapsi on yksilö, jolla on omat ominaisuutensa. Kuten aikaisemmasta tekstistä voidaan päätellä, NEPSY-lapset ryhmänä on hyvin moninainen ja se pitää sisällään yksilöitä, joilla voi olla hyvin erilaisia oireita. Ei ole olemassa kahta täysin samanlaista NEPSY-lasten lasta, joilla olisi tismalleen samat kiinnostuksen kohteet ja piirteet.

3 SIIRTYMÄ VARHAISKASVATUKSESTA KOULUUN

Soini, Pyhältö ja Pietarinen (2013) ovat perehtyneet lasten horisontaalisiin ja vertikaalisiin siirtymiin varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen rajapinnoilla. Heidän mukaansa suomalaisen lapsen elämässä tapahtuu lähes koko kasvuprosessin ajan runsaasti erilaisia siirtymiä. He tarkoittavat vertikaalisilla siirtymillä ennalta tiedossa olevia siirtymiä, kuten luokka-asteelta seuraavalle siirtymistä. Horisontaalista siirtymää he kuvaavat puolestaan sellaisina lapsen kasvuympäristöissä tapahtuvina muutoksina, jotka vaikuttavat pysyvästi lapsen ja hänen ympäristönsä väliseen suhteeseen. Näissä siirtymissä pyritään mahdollisimman sujuvaan jatkumoon lapsen kasvaessa, kehittyessä ja jatkaessaan seuraaville tasoille koulutusjärjestelmässämme (Soini ym., 2013).

Ajateltaessa siirtymiä, tulee mieleen helposti niin sanotut formaalit siirtymät esimerkiksi esiopetuksesta kouluun. Huomioon tulee ottaa kuitenkin myös lasten näkemykset siirtymästä, jotka voivat erota hyvinkin paljon omista näkemyksistämme. Lapsi voi kokea esimerkiksi henkilökunnan vaihdokset siirtymänä, vaikka aikuiset ei niitä sellaisina mieltäisikään (Soini ym., 2013).

Varhaiskasvatuksesta perusopetukseen siirtymisestä on tehty melko paljon tutkimusta niin kotimaisella, kuin ulkomaan kentällä varsinkin pohjoismaissa. Siirtymää on tutkittu varsinkin varhaiskasvatuksen opettajien ja luokanopettajien yhteistyön näkökulmasta. Tutkimuksia tästä näkökulmasta on toteuttanut muun muassa Rantavuori (2019) sekä Broström (2002). Lisäksi aihetta on tutkittu myös useammassa Pro gradu- ja kandidaatintutkielmissa kuten Sippola-Immonen (2020) ja Hannula (2009)

3.1 *Onnistunut siirtymä*

Pyhällön, Karilan ja Lipposen (2013) mukaan onnistuneet siirtymät lapsen eri elämänvaiheissa, niin että ne tukevat lapsen kokonaisvaltaista kehitystä, vaativat lapsen kanssa työskenteleviltä kasvatuksen asiantuntijoilta näiden siirtymäkohtien tunnistamista ja myös niiden mukanaan tuomia haasteita. Heidän mukaansa, sillä kuinka lapsi milloinkin kiinnittyy kasvatusyhteisöön, on merkitystä.

Tutkimusten mukaan onnistunut siirtymä on tärkeä, koska se voi vaikuttaa paljon lapsen tulevaisuuteen ja siellä pärjäämiseen. ”siirtymien onnistuminen määrittää ja ennustaa esimerkiksi lapsen sosiaalista sopeutumista, koettua hyvinvointia ja akateemista menestystä myöhemmin koulutuspolulla” (Soini ym., 2013, 6).

Onnistuneen siirtymisen yhtenä elementtinä voidaan luonnehtia varhaiskasvatuksen ja luokanopettajien hyvää yhteistyötä (Rantavuori ym., 2013). Tällä hetkellä mm. joustavan esi- ja alkuopetuksen miljöössä on huomattu tietynlainen kahden instituution kulttuurien yhteentörmäys. Yhteistyön kehittäminen on tärkeää, jotta tiedonkulku liittyy lasten oppimiseen ja kehitykseen olisi jouhevaa näiden kahden toimijan välillä. Myös kasvattajien johdonmukaisen toiminnan edellytyksenä on toimiva yhteistyö (Karila ym., 2013).

Broström (2015) on tutkinut onnistunutta koulun aloitusta. Hän tarkastelee sujuvaa siirtymää neljän siihen liittyvän elementin kautta. Ensimmäisenä elementtinä Broströmin mukaan tulee muistaa kuinka varsinkin opettajan odotukset ja ajatukset oppilaan koulussa pärjäämisestä korreloivat oppilaan koulumenestyksen ja koulussa pärjäämisen kanssa. Toisena Broström mainitsee perheen ja yhteisön tuen. Kolmantena elementtinä on laadukas varhaiskasvatus. Neljäs elementti on ymmärtää, että ainoastaan lapsen ei tarvitse olla valmis kouluun, vaan myös koulun pitää olla valmis lapsen siirtymään.

3.2 *Kouluvalmius käsitteenä ja sen tulkinta eri aikoina*

Kolehmainen, Saarinen ja Kontu (2015) ovat koonneet artikkeliinsa kattavasti kouluvalmius- käsitteen kehityksen suomalaisessa yhteiskunnassa 1900 -luvun alusta artikkelin julkaisuhetkeen. Heidän mukaansa kasvatuksen ja koulutuksen

alueella on siirrytty pikkuhiljaa maturaatio-näkemyksen korostamisesta sosiokonstruktivistisempaan suuntaan. Näiden näkemysten kautta Kolehmainen ym. (2015) mukaan, yksilön ominaisuuksien ja valmiuksien tarkastelun sijaan on päädytty pohtimaan, miten opettaja voi parhaiten vastata kaikkien oppijoiden erilaisiin oppimisen tarpeisiin.

Valtakunnallisissa asiakirjoissa, kuten Opetussuunnitelmissa (2014) ja varhaiskasvatuksen perusteissa lähdetään liikkeelle ympäristön keinoista tukea erilaisia oppijoita. Osaltaan myös inkluusio on vaikuttanut tällaisen ajatusmallin vakiintumiseen. Siirryttäessä yksilön ominaisuuksien tarkastelusta ympäristön valmiuksien tarkasteluun, kouluvalmiustestit ovat alkaneet jäädä historiaan (Linnilä, 2006). Myös joustava esi- ja alkuopetus tukee tätä kehitystä.

3.3 *Joustava esi- ja alkuopetus*

Joustavasta esi- ja alkuopetuksesta on puhuttu ja sitä on hahmoteltu jo 90-luvulta lähtien ja niistä ajoista tähän päivään saakka joustavan esi- ja alkuopetuksen toteutus on kokenut aktiivisuudeltaan melko vaihtelevia hetkiä ja tämä näkyy myös tutkimuksen teossa aiheesta (Kankaanranta, 1994; Rantavuori, 2019).

Yksiselitteistä ohjeistusta joustavan esi- ja alkuopetuksen käytännön toteuttamiseen ei ole, vaan esimerkiksi vuonna 2019 hallitusohjelmassa mainittiin hyvin pääpiirteittäin joustavan esi- ja alkuopetuksen toteuttamisen tavoitteesta (Valtioneuvosto, 2019). Tämän vuoksi joustavaa esi- ja alkuopetusta toteutetaan eripuolilla Suomea hyvin erilaisin tavoin. Myös esimerkiksi vuoden 2014 esiopetuksen opetussuunnitelmassa on maininta siitä, kuinka siirtymisen esiopetuksesta alkuopetukseen tulisi olla joustavaa ja lapsilähtöistä (EOPS, 2014).

Karilan, Kivimäen ja Rantavuoren (2013) mukaan joustavan esi- ja alkuopetuksen mallin yhtenä perusajatuksena on mahdollisimman onnistuneen ja jouhevan siirtymän toteuttaminen varhaiskasvatuksen ja koulun välille.

Kuntaliiton teettämän kyselyn mukaan joustavaa esi- ja alkuopetuksen mallia toteutettiin vuonna 2019, 38% vastanneista kunnista. Kyselyyn osallistui 80% Suomen kunnista. Kyselyssä selvisi, että kuntien mukaan on välttämätöntä eheyttää ja vahvistaa esi- ja alkuopetuksen yhteistyötä. Nimenomaan

joustavuuden nähtiin olevan avainasemassa lasten sujuvalle siirtymiselle varhaiskasvatuksesta kouluun. Joustavuuden nähtiin myös tukevan lapsen kehitystä (Mäki-Pollari ym., 2020).

3.4 Eriyttäminen

Joustavassa esi- ja alkuopetuksessa on yhtenä pää ideana eriyttämisen helpottaminen niin ylös-, kuin alaspäin tarpeen mukaan. Roiha ja Polso (2018) kuvaavat osuvasti teoksessaan eriyttämisen perusideaa, sekä monipuolisia eriyttämisen muotoja, joita voidaan hyödyntää ihan käytännön opetus työssä. He näkevät eriyttämisen niin, että se on samojen asioiden joustavaa oppimista eritavoin hiukan eri tahdissa.

Roiha & Polson (2018) mukaan eriyttämisen tulisi olla systemaattisesti toteutettua. He pitävät myös tärkeänä, että lasten tarpeiden mukaan eriyttäminen olisi sallittua koko luokan keskuudessa, ikään kuin se olisi aivan normaalia ja arkipäiväistä myös lasten mielestä. Eivätkä muut lapset kokisi eriyttämisen keinoja epäreiluksi ja kateutta aiheuttavaksi näkökulmasta, kun joku toinen saa enemmän tai kivampaa jotain, kuin hän itse. Heidän mielestään on tietenkin opettajan tehtävä normalisoida eri eriyttämisen keinot osaksi oman luokkansa kulttuuria.

Parikka ym. (2017) tuovat esille puolestaan yhteisöllisen näkökulman eriyttämisestä. Vaikka eriyttäminen heidän mukaansa on usein yksilöllisempi muoto opiskella, se ei kuitenkaan heidän mielestään tarkoita asioiden oppimista yksin.

Roihan ja Polson (2018) mukaan eriyttäminen koulun miljöössä ymmärretään usein melko suppeassa muodossa, esimerkiksi helpotettuina tehtävinä. Näin ollen sitä ei osata heidän mielestään hyödyntää parhaalla mahdollisella tavalla. Roiha ja Polso (2018) esittävätkin, että laajimmillaan opettaja voi toteuttaa eriyttämistä muokkaamalla omaa opetustaan paremmin oppilaita palvelevammaksi. He kiteyttävät eriyttämisen prosessiksi, joka perustuu oppilaan ominaisuuksien ja oppilaantuntemuksen pohjalle.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tavoitteena on tarkastella, millaisia heikkouksia ja vahvuuksia Joustavan esi- ja alkuopetuksen oppimisympäristöillä on NEPSY-lasten oppimisen ja kehityksen tukemisessa. Lisäksi tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita siitä, millaiset tukikeinot soveltuvat joustavan esi- ja alkuopetuksen kontekstiin NEPSY-lapsille. Joten tutkimuksen lähestymiskulma aiheeseen painottuu käytäntöön ja käytännön kokemuksiin ja havaintoihin aiheen tiimoilta. Tämän vuoksi haastateltavia valittaessa kiinnitettiin erityistä huomiota siihen, että haastateltavilla on kokemusta NEPSY-lapsista ja heidän kanssaan toimimisesta joustavassa esi- ja alkuopetuksessa, jotta saataisiin konkreettisia esimerkkejä käytännön kokemuksista. Tutkimuskysymykset ovat:

1. Millaisia uhkia ja mahdollisuuksia joustavan esi- ja alkuopetuksen oppimisympäristö luo NEPSY-lapsille?
2. Miten NEPSY-lapsia tuetaan joustavassa esi- ja alkuopetuksessa?

4.2 Tutkimusmenetelmä

Tämä tutkimus on toteutettu laadullisena tutkimuksena. Tuomi ja Sarajärvi (2017) lähestyvät teoksessaan laadullista tutkimusta siitä esitettyjen ja sitä tarkoittavien erilaisten käsitteiden avulla, joita ovat kvalitatiivinen, pehmeä, ihmistieteellinen, tulkinnallinen, ymmärtävä ja laadullinen tutkimus. Heidän mukaansa suomalaisessa tutkimuskirjallisuudessa puhutaan kvalitatiivisesta tutkimuksesta hyvin monella tapaa ja sillä voidaan tarkoittaa hyvinkin erilaisia asioita ja tutkimustapoja. Tämä johtuu siitä että, puhuttaessa laadullisesta tutkimuksesta, taustalla vaikuttaa aina näkökulma ja tutkimusperinne, josta laadullista tutkimusta tarkastellaan. Lisäksi he korostavat teorian merkityksellisyyden pohtimista laadullisessa tutkimuksen yhteydessä.

Teorian osuuden muodostus tässä tutkimuksessa on osittain aineistolähtöinen, eli teoreettinen viitekehys on osittain muodostettu osaksi tutkimuksen aineiston pohjalta ja sieltä nousevien käsitteiden tueksi. NEPSY-lasten kohtaaminen ja ohjaaminen on toiminut vahvasti teoreettisena lähtökohtana. Joustava esi- ja alkuopetus toimii tässä tutkimuksessa enemmän kontekstina. Nämä kaksi asiaa ovat kuitenkin auttaneet esimerkiksi haastattelussa käytettyjen kysymysten ja teemojen muotoilussa.

Tutkimuksen analysointimenetelmänä käytettiin aineistolähtöistä sisällön analyysiä, koska tutkimuksessa analysoitiin luokittelemalla haastattelujen sisältöä joustavan esi- ja alkuopetuksen haasteista ja mahdollisuuksista NEPSY-lasten osalta. Lisäksi oltiin kiinnostuneita myös siitä, millaisia keinoja NEPSY-lasten tukemisessa voi hyödyntää joustavan esi- ja alkuopetuksen kontekstissa. Sisällönanalyysi tutkimusmenetelmänä luokitellaan laadullisiin tutkimusmenetelmiin. Tutkimuksesta tekee laadullisen myös se, että tässä tutkimuksessa tutkitaan kahden opettajan näkemyksiä ja kokemuksia aiheesta (Vilka, 2015).

4.3 Haastateltavat

Tutkimuksen aihe rajasi haastateltavien valintamahdollisuuksia ja tutkimuksessa päädyttiin hieman laajentamaan aiheen näkökulmaa, jotta vaihtoehdot haastateltavia valittaessa olisi laajemmat. Silti etsittäessä haastateltavia saatiin useampia torjuvia vastauksia tutkimukseen osallistumisesta, koska opettajat kokivat, ettei heillä ole riittävästi tietoa NEPSY-lapsista. Jo tässä vaiheessa saatiin hieman osviittaa mahdollisille tutkimustuloksille. Lopulta löytyi kaksi erinomaista haastateltavaa, joilla molemmilla on runsaasti kokemusta alkuopettajana toimimisesta, mutta hieman eri näkökulmista ja lähtökodista.

Toinen haastateltavista on taustaltaan luokanopettaja, jolla on pätevyys toimia myös laaja-alaisena erityisopettajana ja erityisluokanopettajana. Hän on myös toiminut näissä kaikissa viroissa. Hänellä on kokemusta useasta erilaisesta tavasta toteuttaa joustavaa esi- ja alkuopetusta.

Toisella haastateltavalla on puolestaan luokanopettajankoulutus, mutta hänelläkin on useiden vuosikymmenten kokemus alaluokkien opettajana

toimimisesta. Hän on lisäksi toiminut erikokoisissa yksiköissä erilaisissa tehtävissä kasvatuksen ja koulutuksen alalla.

4.4 Aineiston keruu

Aineisto on kerätty kahden teemahaastattelun avulla. Haastattelut kestivät 30-40 minuuttia. Haastateltaviksi valikoitui henkilöitä, joilla tiedettiin olevan kokemusta joustavasta esi- ja alkuopetuksesta ja NEPSY-lasten kanssa työskentelystä. Haastateltavina oli luokanopettaja ja erityisluokanopettaja.

Suurin osan kysymyksistä oli suunniteltu etukäteen, mutta tilaa jäi myös tarkentaville kysymyksille ja keskustelulle. Haastattelun aluksi haluttiin saada kokonaiskuva haastateltavien käsityksistä siitä, mitä joustava esi- ja alkuopetus on ja miten he ovat sitä toteuttaneet. Lisäksi haastateltavia pyydettiin kertomaan, millaisia käsityksiä heillä on termistä NEPSY-lapsi ja siitä, millaisia oireita tai piirteitä he yhdistävät NEPSY-lapsiin. Haastattelun jälkeen nauhoitettu haastatteluaineisto litteroitiin. Haastattelut kestivät yhteensä noin 65 minuuttia ja litteroitua aineistoa kertyi noin 20 sivua.

Vilkan (2015) mukaan tutkijan on hyvä tietää ja ymmärtää teemahaastattelussa haastateltavien kokemuksista ja näkemyksistä, jotta tutkija pystyy analysoimaan tutkittavaa asiaa. Vilkka kannustaa toteuttamaan koehaastattelun, jotta voitaisiin varmistua kysymysten ymmärrettävyydestä ja tutkittavan aiheen avainsanojen oikeanlaisesta käytöstä. Ennen varsinaisia haastatteluja toteutettiin myös koehaastattelu, jossa haastateltavana oli kokemus- ja tietämystasoltaan hyvin samantaustainen henkilö, joita varsinaiset haastateltavat ovat.

4.5 Aineiston analysointi

Analyysiprosessi alkoi jo litterointivaiheessa, kun tutkija korosti eri väreillä litterointitekstistä merkityksellisiä kohtia, jotka liittyivät hänen mielestään tutkimuskysymyksiin. Moilanen ja Räihä (2018) kertovat artikkelissaan, että teemoittamisessa teemoja ei ole pakko etsiä ja muodostaa aineiston pohjalta, vaan tutkija voi itse luoda teemat jo haastattelukysymyksiä pohtiessaan ja aineiston analyysivaiheessa vain etsiä merkityksiä, joita informantit tuottivat

haastattelun aikana. Tässä tutkimuksessa on käytetty juuri Moilasan ja Rähän edellä esiteltyä teemoittamisen tapaa, joten valmiiksi litteroitua aineistoa läpi lukiessaan tutkija poimi tekstistä aiheenmukaisesti haasteisiin ja mahdollisuuksiin liittyviä näkökulmia, sekä erilaisia tukikeinoehdotuksia, joita opettajat esittivät liittyen NEPSY-lapsiin joustavan esi- ja alkuopetuksen kontekstissa.

Nämä poiminnat kirjattiin ja redusointiin erilliselle tekstitiedostolle omiksi kohdiksi, jonka jälkeen ne lajiteltiin otsikoiden, haasteet, mahdollisuudet ja tukikeinot, mukaisesti. Näiden otsikoiden alla ne lajiteltiin vielä haastattelu kohtaisesti. Edellä mainittujen toimenpiteiden jälkeen etsittiin sellaisia asioita, joita molemmat haastateltavat toivat esille. Näistä asioista muodostettiin oma listauksensa, koska niiden ajateltiin olevan tulosten kannalta merkityksellisimpiä, koska ne tulivat molemmissa haastatteluissa esille.

Haasteita ja mahdollisuuksia listatessa kohdattiin ongelma, jota ei ollut osattu huomioida etukäteen. Nimittäin aineistossa haastateltavat näkivät monissa uhkissa myös mahdollisuuksia, joten tämä vaikeutti hieman luokittelua. Myös haastatteluja tarkasteltaessa ongelmaksi muodostui se, että haastateltavat olivat lähes kaikista asioista samaa mieltä, mutta perustelivat näitä mielipiteitä hieman eri lailla. Näin ollen eroja ei juuri muodostunut, joten mahdollisuutta vertailuun ja sen kautta pohtimiseen ei syntynyt.

5 NEPSY-PIIRTEET VAHVUUTENA JOUSTAVAN ESI- JA ALKUOPETUKSEN SUUNNITTELUSSA

Litteroituja haastatteluaineistoja tarkastellessa saattoi hyvin lyhyessä ajassa huomata, kuinka samoilla linjoilla ja erittäin positiivisesti ja intohimoisesti haastateltavat olivat asennoituneet aiheeseen. Myös heidän käsityksensä NEPSY-lapsista vastasivat toisiaan ja yleistä luokittelua, kuten esimerkiksi Parikka ym. (2017) kuvailevat teoksessaan neuropsykiatrisia häiriöitä.

Lyhyesti kiteytettynä haastateltavat kuvasivat NEPSY-lapsia seuraavasti: NEPSY-lasten oireiden kirjo on todella laaja, joten ne myös vaativat erilaisia ja yksilöllisiä tukikeinoja. Myös molempien haastateltavien näkemyksen mukaan NEPSY-lapset eivät ole ilkeitä, vaikka heidän käytöksensä voi siltä vaikuttaa, vaan usein tämän käytöksen taustalla voi olla nimenomaan näitä NEPSY-piirteitä. Eli he eivät tee tai aiheuta ongelmia ilkeyttään, vaan usein kyse voi olla esimerkiksi impulsiivisuudesta tai sosiaalisista vaikeuksista johtuvaa.

Haastateltavien mielestä NEPSY-lasten piirteet voivat myös kovin herkästi kääntyä heitä itseään vastaan koulumaailmassa, jos heitä ei olla valmiita kohtaamaan ja tukemaan riittävästi. Haastateltavien mukaan NEPSY-lasten auttaminen heidän piirteidensä kanssa selviytymisessä vaatii myös paljon kärsivällisyyttä ja pitkäjänteisyyttä, jotta annetulla tuella päästäisiin parhaimpaan mahdolliseen tulokseen.

Aineistossa puhutaan useassa kohdassa resursseista, joilla tässä kontekstissa tarkoitetaan lähinnä palkattujen henkilöiden määriä, opettajien suunnittelu-aikaa sekä luokkien ryhmäkokoja. Resurssointiin liittyy myös se, että kaupungissa, jossa haastattelut on toteutettu, ei makseta ylimääräistä korvausta suunnittelusta joustavaa esi- ja alkuopetusta toteuttaville opettajille.

5.1 Haasteet alkavat resurssoinnista ja resurssien suuntaamisesta

Yhtenä merkittävimmistä haasteista NEPSY-lasten kannalta haastateltavat näkivät mallin, jossa joustavaa esi- ja alkuopetusta toteutettaisiin suurissa ryhmissä, esimerkiksi 100 oppilaan ryhmän kanssa. Heidän mukaansa tällainen toteutusmalli voisi helposti eskaloitua:

”erittäin sekalaiseksi ja rikkiäiseksi kokonaisuudeksi, joka ei oikeastaan palvele ketään, eikä varsinkaan NEPSY-lapsia.”

Parikka ym. (2017) kertovat myös, että suuret ryhmäkoot eivät ole välttämättä eduksi NEPSY-lapsille. Heidän mukaansa suuret ryhmäkoot voivat aiheuttaa NEPSY-lapselle stressiä ja vaikeuttaa keskittymistä entisestään.

Lisäksi haasteena NEPSY-lapsille joustavassa esi- ja alkuopetuksessa koettiin arjessa vastaan tulevien erilaisten tilanteiden ja henkilöiden vaihtuvuuden runsaus sekä arjen hektisyys. Nämä koettiin haasteena, koska monille NEPSY-lapsille rutiinit ovat erittäin tärkeitä ja niiden rikkoontuminen voi aiheuttaa ahdistusta, lukkiutumista ja jähmettymistä, eli toimintakyvyn tilapäistä menettämistä. Parikka ym. (2017) tuovat teoksessaan esille näitä edellä mainittuja seikkoja rutiinien tärkeydestä NEPSY-lapselle.

Vaikka monenlaiset oppimisympäristöt, kuten metsäkoulu koettiin NEPSY-lapsia tukevaksi elementiksi joustavassa esi- ja alkuopetuksessa, toi se myös osalle näistä lapsista omat haasteensa. Esimerkiksi jollekin NEPSY-lapselle saattoi olla metsäkouluun lähtötilanne niin haastava, että siihen tarvittiin usein tueksi aikuista ja lähteminen saattoi näiden haasteiden vuoksi kestää muita kauemmin. Parikka ym. (2017) tuovat esiin näkökulman, jonka mukaan osalle NEPSY-lapsista voi olla hankala sopeutua muuttuviin ja uusiin oppimisympäristöihin.

”Se uhka siinä on se, että jos sillä NEPSY-lapsella on tietyt asiat, jota se tarvii arjessaan sen arjen tukena, niin sitten se, että miten niitä saadaan pyöritettyä niitä tukikeinoja vaikkapa ohjauskeinoja niissä vaihtuvissa ryhmissä.”

Vaara oppilaan tuntemuksen katoamiselle koettiin myös haasteena joustavassa esi- ja alkuopetuksessa. Etenkin sen vuoksi, että monilla NEPSY-lapsilla on spesifejä tukikeinoja, kuten liikennevalot tai palkkiojärjestelmä, joita

pitäisi käyttää koko ajan arjessa tukena, jotta niistä saataisiin maksimaalinen hyöty.

Näiden tukikeinojen mukana kuljettaminen joustavan esi- ja alkuopetuksen arjessa ilman henkilökohtaista ohjaajaa koettiin haasteelliseksi. Niiden sulauttaminen joustavaan esi- ja alkuopetukseen koettiin myös jonkin verran haasteelliseksi, mutta ei kuitenkaan suinkaan mahdottomaksi. NEPSY-lasten tukikeinoista keskusteltaessa esille nousi myös toive jonkinlaisten tarkkaan mietittyjen ja suunniteltujen yleisten linjausten tarpeesta NEPSY-lasten huomioimiseksi joustavassa esi- ja alkuopetuksessa.

Yhtenä näkyvänä teemana uhkien osalta aineistoista nousi myös erilaiset uhkakuvat ja puutteet resurssien osalta. Resursseista eniten puutetta koettiin olevan suunnitteluajan riittämättömyydessä tukikeinojen suunnitteluun NEPSY-lapsille. Erityisopetuksen lisäresursoinnista oltiin tyytyväisiä, mutta esille nousi huoli henkilökohtaisista ohjaajista ”katoavana luonnonvarana”.

5.2 *Rajattomat mahdollisuudet*

Haastateltavat olivat hyvin positiivisesti asennoituneita aiheeseen ja näkivät joustavalla esi- ja alkuopetuksella olevan suuret mahdollisuudet myös NEPSY-lapsille. Heidän mielestään monet haasteet voitiin kääntää mahdollisuuksiksi, jos resurssit vain ovat riittävät ja oikein kohdistettu, sekä toiminta hyvin suunniteltua ja lasten tarpeista lähtevää.

Opettajilla oli erittäin positiivisia kokemuksia joustavan esi- ja alkuopetuksen mukanaan tuomasta moniammatillisuudesta, yhteisopettajuudesta sekä muutenkin yhdessä tekemisestä. He näkivät sen hyödyttävän niin aikuisia kuin lapsiakin. Seuraavassa sitaatissa toinen haastateltavista avaa tätä näkemystä:

”Noh sitten toinen mikä tässä on ollut tosi antoisaa ja mikä on selvästi plussan puolella, niin on se yhteisopettajuus. Yksi plus yks on paljon enemmän, ku kaks tässä. Että kun jos samassa luokkatilassakin, vaikka samanaikaisopetuksena pystyy vetämään jotakin juttuja, et vaikka erityisopettaja ja luokanopettaja yhdessä tai luokanopettaja ja lastentarhanopettaja yhdessä tilassa yhteistä ryhmää, niin se on valtavan niin kuin se on, sekä monipuolistaa lapsille sitä opetusta ja hirveesti, mutta myöskin se o sellasta ilmasta kouluttautumista.”

Esimerkiksi Rantavuori (2019) on tutkinut opettajien välistä yhteisyyttä moniammatillisuuden näkökulmasta. Hänen mukaansa yhteisopettajuuden kautta opettajat voivat oppia uusia asioita toinen toisiltaan sekä yhdessä. Se kuitenkin edellyttää molempien osapuolten asiantuntijuuden tunnustamista sekä kuuntelua. Hänen tutkimuksensa tukee käsitystä, että yhteisopettajuus edistää lapsen sujuvaa siirtymistä esiopetuksesta koulumaailmaan.

Yhtenä yllättävimmistä tämän tutkimuksen tuloksista on haastateltavien kokemukset monipuolisista oppimisympäristöistä ja se kuinka positiivisena asiana he kokivat monipuoliset oppimisympäristöt joustavan esi- ja alkuopetuksen toiminnassa myös NEPSY-lasten osalta. Haastateltavat kokivat monipuolisten oppimisympäristön tarjoavan monenlaisia mahdollisuuksia NEPSY-lapsille oppimisen saralla. Erilaisten oppimisympäristöjen todettiin jopa kääntävän tietynlaisten ominaisuuksien haittavaikutukset oppimiselle NEPSY-lasten vahvuuksiksi.

Erittäin antoisaksi NEPSY-lasten kannalta haastateltavat kokivat mahdollisuuden ja opettajien matalamman kynnyksen suunnitella ja lähteä toteuttamaan opetustaan monipuolisiin oppimisympäristöihin. Esimerkkeinä he mainitsivat liikuntasalin ja muut koulun sisäiset ympäristöt. Mutta eniten heidän puheistaan nousi metsäkoulu-toiminta ja positiiviset kokemukset siitä. He kertoivat erityisesti NEPSY-lasten loistavan tällaisessa metsäkoulu-toiminnassa, koska heidän mukaansa metsäkoulu-toiminta tasoittaa erilaisten oppijoiden eroja verrattaessa tavalliseen koululuokassa työskentelyyn. Opettajat kokivat myös joustavan esi- ja alkuopetuksen yhteisopettajuuden tuoneen mukanaan ihan uudenlaista rohkeutta lähteä vaikkapa metsäympäristöön, kun opettajan ei tarvitse huolehtia yksin kokonaisesta luokasta.

Joustavan esi- ja alkuopetuksen toiminnassa käytettiin myös leikkivälkkä-mallia, joka käytännössä tarkoitti sitä, että halukkaat ekaluokkalaiset pääsivät kerran viikossa leikkimään eskareiden puolelle. Haastattelussa kävi ilmi, että useimmiten juuri NEPSY-lapset olivat innokkaimpia osallistumaan leikkivälkkälle ja leikkivälkät koettiin todella antoisiksi juuri tälle lapsiryhmälle. Haastateltavat kokivat myös, että NEPSY-lasten keskittymiskyky parantui leikkivälkkien jälkeen. Parikan ym. (2017) mukaan leikkiä voidaan käyttää yhtenä menetelmänä NEPSY-lasten kuntoutuksessa esimerkiksi toiminta- ja psykoterapiassa.

Joustavassa esi- ja alkuopetuksessa opettajat kokivat eriyttämisen kannalta hyödylliseksi aivan uudenlaiset mahdollisuudet opetusryhmien joustavaan muodostamiseen ja muokkaamiseen esimerkiksi opetuksen aiheen mukaan. Näin haastateltavat yhdistivät joustavaan esi- ja alkuopetukseen myös inklusiivista ajattelumallia.

5.3 Onnistumisen ja oppimisen ilo

Haastatteluissa korostui tukikeinojen suunnittelu aina yksilö- ja ryhmäkohtaisesti. Opettajien kokemuksen mukaan tukikeinot ja jopa joustavan esi- ja alkuopetuksen toteutus tulee suunnitella tapauskohtaisesti jatkuvasti reflektoiden työskentelyn toimivuutta. Haastateltavien esittelemistä tukikeinoista oli havaittavissa runsaasti erilaisia eriyttämisen elementtejä. Eriyttämistä toteutetaan joustavassa esi- ja alkuopetuksessa sekä yksilö- että ryhmätasolla.

Aineistosta on löydettävissä vahvasti näkökulma, jonka mukaan onnistunut joustavan esi- ja alkuopetuksen malli on saavutettu, kun oppilaat saavat runsaasti onnistumisia ja oppimiseniloa. Nämä elementit tuodaan vahvasti esille esiopetuksen- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteissa (2014). Näiden elementtien toteutuminen juuri NEPSY-lasten kohdalla on haastateltavien mukaan erityisen tärkeää, koska NEPSY-lapsille kohdistuva palautteenanto on usein negatiivissävytteistä ja kieltävää. Parikka ym. (2017) kehottavat myös kannustamaan ja positiiviseen palautteen antoon NEPSY-lapsille.

Esimerkkinä haastatteluissa annettiin monipuolisten oppimisympäristöjen vaikutus lapselle annettuun palautteeseen. Esimerkiksi sellaisen ryhmän kanssa, jossa on paljon vilkkaita lapsia, voisi mennä ulos tai liikuntasaliin, jossa heidän fyysinen aktiivisuutensa ei olisi niin suuri häiriötekijä kuin normaalissa luokkahuoneessa. Lasta ei myöskään tarvitsisi kieltää yhtä paljon. Erilainen oppimisympäristö voisi tuoda esiin tällaisen oppilaan vahvuuksia, jolloin häntä voisi kehua enemmän.

Opetussuunnitelmien perusteissa (2014) on maininta positiivisen palautteen tärkeydestä varsinkin tuentarpeisten lasten kohdalla. Miettinen (2018) linjaa muutosohjelmassa, että lapselle pitäisi antaa heti palautetta, kun tilanne niin vaatii. Lisäksi hänen mukaansa NEPSY-lapsille annetaan herkästi kielteistä

palautetta. Tästä syystä opettajan pitäisi hänen mukaansa kiinnittää erityistä huomiota positiiviseen palautteen antoon erityisesti NEPSY-lasten kohdalla. Miettinen kehottaa hyödyntämään esimerkiksi erilaisia palkkiojärjestelmiä.

Toinen haastateltavista nimesi onnistuneen toiminnan elementeiksi myös hyvien sosiaalisten suhteiden syntyminen ja/tai ylläpitämisen mahdollistamisen. Tällä hän tarkoitti sitä, että normaalissa luokkajärjestelmässä usein aikaisemmat ryhmät, kuten esiopetusryhmä rikkoutuvat ja uusien luokkaryhmien välille syntyy helposti ryhmärajoja:

”Nää on mun luokalla, niin mää voin olla vaan näiden kaveri”

Tämäntyyppisten ryhmärajojen muodostumista joustava esi- ja alkuopetus ehkäisee haastateltavan mukaan. Lisäksi tulevaisuudessa opettajat toivoivat joustavan esi- ja alkuopetuksen muuttuvan osaksi normaalia arkea.

Seuraavassa taulukossa (Taulukko 1) on yhteenveto merkittävimmistä tuloksista. Tulokset on esitetty teemoittelua hyödyntäen. Tuloksien pääteemat määriteltiin jo etukäteen ja ne ovat haasteet, mahdollisuudet ja tukikeinot. Tutkimuksen mukaan haasteita ovat resurssit (ryhmäkoot ja suunnitteluajan puute), tukikeinojen ja joustavan esi- ja alkuopetustoiminnan yhdistäminen, opettajien tietojen puutteellisuus ja taito kohdata NEPSY-lapsi, arjen hektisyys ja nopeasti vaihtelevat tilanteet ja henkilökunta sekä opettajien oppilaan tuntemuksen heikentyminen.

Taulukossa (Taulukko 1) mahdollisuus -pääteeman yhteyteen on kerätty moniammatillisuus ja yhteisopettajuus, monenlaiset oppimisympäristöt, leikki ja leikkivälkät sekä laajemman eriyttämisen mahdollisuus ja inklusiivisuus. Tukikeinoista esille nousivat positiiviset kokemukset erilaisista oppimisympäristöistä, lapsen kannustus ja kehuminen sekä leikki.

TAULUKKO 1. Teemoittelu

Pääteemat	Alakäsitteet	
Haasteet	Resurssit	Ryhmäkoko
		Suunnitteluajan puute
	Tukikeinot ja toiminta	
	Tietotaidon puute	
	Arjen hektisyys ja tilanteiden ja henkilöiden vaihtuvuus	
	Oppilaantuntemuksen heikentyminen	
Mahdollisuudet	Moniammatillisuus ja yhteisopettajuus	
	Monenlaiset oppimisympäristöt	
	Leikki / leikkivälkät	
	Eriyttäminen	Opetus ryhmien joustava suunnittelu
	Inklusiivisuus	
Tukikeinot	Monipuoliset oppimisympäristöt	
	Lapsen kannustus ja kehuminen	
	Leikki	

6 POHDINTA

6.1 *Eettisten kysymysten pohdintaa ja tutkimuksen luotettavuus*

Tutkimuksen prosessia kuvataan useissa eri kohdissa tätä raporttia, sillä tavoin raportista pyritään luomaan jouhevasti etenevä kokonaisuus. Tämän lisäksi tutkimuksen tekoprosessia, eli tutkimuksen eri vaiheita on pyritty raportoimaan mahdollisimman avoimesti. Tämä on ollut tietoinen valinta, jolla pyritään lisäämään tutkimuksen luotettavuutta ja uskottavuutta Kiviniemen (2018) mukaan. Hän kuvailee tutkimusraporttia tutkimustyön kulmakiveksi.

Koko tutkimusprosessin ajan on noudatettu haastateltavien yksityisyyden suojaan ja tietosuojaan liittyviä periaatteita. Tutkimusraporttia tehdessä on huomioitu anonymisoinnin periaatteet ja noudatettu niitä sekä haastatteluihin osallistuneiden, että haastatteluaineistoissa esiintyneiden henkilöiden, joita ei ollut, koska haastateltavat puhuivat jo valmiiksi anonymisti käyttäen esimerkiksi termiä ”oppilas” heidän kohdallaan. Haastateltavien anonymisointiin kiinnitettiin huomiota tutkimusraporttia kirjoitettaessa. Esimerkiksi haastattelujen lainauksiin ei ole merkitty haastateltavia anonymisoinnin vuoksi. Haastattelut perustuivat vapaaehtoisuuteen. Tutkimusaineistoa on säilytetty asian mukaisesti ja tietosuojaa noudattaen. Lisäksi kaikki tätä tutkimusta tehdessä kerätyt aineistot tuhoetaan tutkimuksen valmistuttua.

Tämän tutkimuksen yleistettävyydessä tulee huomioida se, että kyseessä on kandidaatintutkielma, jolloin tutkimusmateriaali ei ole kovin laaja. Lisäksi aineisto on koottu kahden henkilön kokemusten ja käsitysten pohjalta, joten heidän näkökulmiaan ja kokemuksiaan ei voida yleistää esimerkiksi kaikkien joustavan esi- ja alkuopetuksen parissa toimivien henkilöiden ajatuksiksi aiheesta.

Tutkimuksessa on myös tapaustutkimuksen piirteitä, mutta vaikka haastateltavat työskentelevät samassa yksikössä, heidän aikaisemmat kokemuksensa joustavan esi- ja alkuopetuksen toteuttamisesta ja alkuluokkien

ja esiopetusryhmien tekemästä yhteistyöstä vaihtelevat hieman. Esimerkiksi toisen haastateltavan kokemukset perustuvat useammassa yksikössä toteutettuun joustavaan esi- ja alkuopetukseen. Näin ollen puhdas tapaustutkimus ei kuvaa tätä tutkimusta.

Loppuun on liitetty (Liite 1.) Haastattelukysymykset, joita on käytetty haastattelun pohjana ja jotka on muotoiltu tutkimuskysymysten perusteella. Kuitenkin itse haastatteluissa osa kysymyksistä muotoiltiin hieman eri tavoin kuin suunnitelmassa. Tällä tarkoitetaan esimerkiksi sitä, että itse haastattelussa saatettiin käyttää muitakin termejä, kuin esimerkiksi ”haasteet”. Kyseiset kysymykset lähetettiin molemmille haastateltaville etukäteen, jotta he voisivat valmistautua haastatteluihin. Näin haastatteluissa saatiin asiasisällöllisesti oikeanlaista tietoa, joka vastasi tutkimuskysymyksiin.

6.2 Yhteenveto ja jatkotutkimusmahdollisuudet

Ennen kuin voidaan edes puhua joustavan esi- ja alkuopetuksen soveltumisesta NEPSY-lapsille, tulee kiinnittää huomiota tutkimuksen aineistosta nousseeseen huoleen opettajien tietojen ja taitojen puutteesta liittyen NEPSY-lapsiin. Tämä sama huoli on herännyt tutkijalla jo ennen tämän tutkimuksen tekoa ja se on myös vaikuttanut tutkimusaiheen valintaan.

Sandbergin (2016) ADHD perheessä -tutkimuksen yhtenä tuloksena on, että opettajien tietoisuus ADHD:stä on lisääntynyt 2010-luvulla. Opettajien tietämys ADHD:sta ja etenkin sen alatyypeistä, kuten ADD:sta, on silti vielä paikoin vähäistä. Hänen tutkimuksensa käsittelee vanhempien näkökulmaa aiheesta. Parikan ym. (2017) mukaan ADHD on neuropsykiatrisista diagnooseista yleisin ja mahdollisesti myös tunnetuin diagnoosi. Näiden lähteiden perusteella vaikuttaa siltä, että tietoutta neuropsykiatrisista häiriöistä pitäisi lisätä.

On kiintoisaa, kuinka vähän neuropsykiatrisia häiriöitä käsitellään opettajiksi opiskelevien opintojen aikana, vaikka neuropsykiatrisia häiriöitä esiintyy melko paljon. Esimerkiksi varhaiskasvatuksen opinnoissa ja tieteellisissä julkaisuissa ei puhuta juurikaan neuropsykiatrisista häiriöistä. Toki osaa näistä neuropsykiatrisista häiriöistä sivuttiin hieman viiden opintopisteen kurssilla, jonka alueeseen kuuluu kaikki erilaisia tukikeinoja tarvitsevat lapset kaksikielisistä,

kehitysvammaisiin lapsiin. Kurssilla sivuttiin myös esimerkiksi sukupuolisensitiivisen kasvatuksen teemaa. Näin ollen tämä NEPSY-lapsi teema jäi vain hyvin pieneksi pintaraapaisuksi.

Tietotaidon puutteesta kertoo myös se, että useammasta yrityksestä huolimatta varhaiskasvatuksen puolelta ei löytynyt haastateltavia tähän tutkimukseen, koska heillä ei omasta mielestään ollut asiasta tarpeeksi tietoa. Varmasti varhaiskasvatuksen kentältä löytyy paljon myös ammattilaisia, joilla on tietoa NEPSY-lapsista ja heidän kohtaamisestaan.

Näin ollen on aiheellista pohtia, miten tietoutta NEPSY-lapsista ja heitä tukevista tukimuodoista voisi lisätä. Vaihtoehtoina voisi olla NEPSY-termin käytön ja siihen liittyvän tiedon lisääminen jo opettajiksi opiskelevien opintojen aikana. Myös lisäkoulutautuminen voisi olla yksi vaihtoehto, mutta se vaatisi hieman enemmän omistautumista ja kiinnostusta asiaa kohtaan.

Rantavuoren (2019) mukaan yhteisopettajuus voi onnistuessaan johtaa opettajien tiedon lisääntymiseen. Opettajien yhteistyö ja yhteisopettajuus saattavat myös parhaimmillaan lisätä opettajien tietämystä NEPSY-lapsista, sekä heidän tukemisestaan. Huomionarvoista on, että useat eri tahot ovat heränneet tähän NEPSY-tietoisuuden puutteeseen. Esimerkiksi autismsäätiöllä (2018) on parhaillaan menossa autismiymmärrys-niminen hanke, jonka tavoitteena on lisätä ihmisten tietoutta autismikirjosta eri ikäisillä henkilöillä.

Eriyttämistä pidetään NEPSY-lasten kannalta yhtenä merkittävimmistä tukikeinoista ja tutkimustuloksien mukaan joustava esi- ja alkuopetus voi parhaimmillaan mahdollistaa varsin monipuolisesti eri tasoilla eriyttämistä, koska sitä on toteuttamassa useampi opettaja yhdessä. Näin ajattelevat myös Parikka ym. (2017) he perustelevat eriyttämisen merkitystä NEPSY-lapsilla sillä, että heidän osaamistasollaan yksilöstä riippuen voi olla hyvin suurta vaihtelua.

Merkityksellisenä tutkimustuloksena oli opettajien kokemukset monipuolisista oppimisympäristöistä tasaamassa oppilaiden välisiä taitotasoeroja. Opettajien mukaan monipuolisten oppimisympäristöjen hyödyntäminen on lisääntynyt, koska mukana on useampia aikuisia, jolloin uskalletaan lähteä helpommin ulos luokkahuoneesta. Haastatteluista päätellen opiskelu tukeutuu kuitenkin vielä hyvin paljon luokkahuoneisiin, vaikka sitä voisi toteuttaa vielä enemmän myös muissa ympäristöissä. Toinen haastateltavista

ideoikin, että oppilaat voisi jakaa sellaisiin ryhmiin, joissa eri oppilaiden olisi helpompi oppia asioita esimerkiksi perustuen erilaisiin oppimistyyliin.

Tämän tutkimuksen aineisto oli melko suppea, joten sen pohjalta ei voida tehdä kattavia päätelmiä aiheesta. Tutkimus on lisäksi hyvin lähellä tapaustutkimuksen rajapintaa. Tutkimus antaa kuitenkin jonkinlaista osviittaa aiheeseen luokanopettajan ja erityisopettajan näkökulmista. Aihetta tulisi tutkia jatkossa vielä laajemmin.

Mahdollisia jatkotutkimusaiheita tämän tutkimuksen pohjalta on useampia. Esimerkiksi tämän samaisen aiheen pohjalta voisi toteuttaa hieman laajemman tutkimuksen esimerkiksi vanhempien ja lasten näkökulmasta. Aihetta olisi myös hedelmällistä tutkia moniammatillisemmasta näkökulmasta. Olisi hienoa saada myös esimerkiksi varhaiskasvatuksen opettajien ja koulunkäynnin ohjaajien ääni kuuluviin. Vastaavanlaisen tutkimuksen toteutus eri ajankohtana, mahdollisesti jossain muussa paikassa, voisi tuottaa hyvin erilaisia tuloksia.

Tutkimuksen tulosten pohjalta tutkimusta voisi tehdä myös esimerkiksi opettajien ja varhaiskasvatuksenopettajien valmiuksista kohdata ja tukea NEPSY-lapsia. Aiheen tiimoilta voisi tehdä myös määrällisen tutkimuksen liittyen joustavan esi- ja alkuopetuksen resurssointiin. Tutkimuksen tavoitteena voisi olla selvittää konkreettisesti, kuinka mittavasti eri kunnissa annetaan resursseja joustavan esi- ja alkuopetukseen vai pyrkivätkö kunnat jopa säästämään joustavan esi- ja alkuopetuksen varjolla.

Tämän tutkimuksen tuloksista päätellen joustavassa esi- ja alkuopetuksessa on potentiaalia NEPSY-lapsille. Kuitenkin resurssien tulisi olla riittävät ja ne pitäisi kohdistaa oikein. Tällä hetkellä joustavan esi- ja alkuopetuksen toteutus saattaa olla monissa paikoissa vielä opetteluvaiheessa, eikä välttämättä ole vielä saavuttanut täyttä potentiaaliaan. Suunta on kuitenkin lupaava.

LÄHTEET

- Autismisäätiö. (2018). Autismiymmärrys-hanke. Haettu 1.3.2021 osoitteesta <https://www.autismisaatio.fi/ajankohtaista/2019/autismiymmarrys.html>
- Baumgartner, C. (2009). Uncovering Common Stressful Factors and Coping Strategies Among Childcare Providers. *Child & Youth Care Forum*, 38(5), 239–251. <https://doi.org/10.1007/s10566-009-9079-5>
- Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet. 2014. Opetushallitus. https://www.oph.fi/download/163781_esiopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf
- Hannula, K. (2009). Yhdessä toimien lasten hyväksi: esi- ja alkuopetuksen opettajien välinen yhteistyö [pro-gradu työ, Lapin yliopisto]. LAUDA-julkaisuarkisto. <https://lauda.ulapland.fi/handle/10024/59698>
- Karila, K., Lipponen, L. & Pyhältö, K. (2013). Päiväkodista peruskouluun. Opetushallitus. Haettu 14.1.2021 osoitteesta <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/paivakodista-peruskouluun>
- Kiviniemi, K. (2018). Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa R. Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2* (5. painos, s. 73—87) PS-kustannus.
- Kolehmainen, M., Saarinen, M., & Kontu, E. (2015). Koulukypsyydestä koulun valmiuteen – Kouluvalmiuskäsitteen kehittyminen 1900-luvun alusta tähän päivään. *Kasvatus & Aika*, 9(2). Haettu 1.3.2021 osoitteesta <https://journal.fi/kasvatusjaaika/article/view/68522>
- Jäntti, E. & Savinainen, R. (2018). *Nepsyt Erityistä elämää*. Hämeenlinna: Karisto Oy.
- Linnilä, M. (2006). Kouluvalmiudesta koulunvalmiuteen: poikkeuksellinen koulunaloitus koulumenestyksen, viranomaislausuntojen ja perheiden kokemuksten valossa. <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/13400>
- Miettinen, S. (2018). *Nepsy -lapsen tukeminen koulussa*. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma LAPE/STM. Haettu 14.1.2021

osoitteesta https://lapepirkanmaa.fi/wp-content/uploads/2018/04/Nepsy-lapsen-tukeminen-koulussa_.pdf

Moilanen, P & Rähkä, P. (2018). Merkitysrakenteiden tulkinta. Teoksessa R.Valli (toim.), Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2 (5. painos, s. 51—72) PS-kustannus.

Mäki-Pollari, R. Lahtinen, J. Sjöström, M. & Lindberg, M. (2020). Esi- ja alkuopetuksen yhteistyö ja joustavuus kunnissa. Kuntaliitto. Helsinki. Haettu 14.1.2021 osoitteesta <https://www.kuntaliitto.fi/julkaisut/2020/2038-esi-ja-alkuopetuksen-yhteistyö-ja-joustavuus-kunnissa>

Parikka, J., Halonen-Malliarakis, N., & Puustjärvi, A. (2017). Vaikeudesta voimaksi. Neuropsykiatriset häiriöt ja niiden huomioiminen koulussa. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. 2014. Opetushallitus. https://www.oph.fi/download/163777_perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf

Pihlaja & Viitala. (2019). Erityisvarhaiskasvatus. Otava.

Perusopetuslaki 21.8.1998/628

Rantavuori, L. (2019). Kohti relationaalista asiantuntijuutta joustavassa esi- ja alkuopetuksessa [väitöskirja, Tampereen yliopisto]. Trepo Tampereen yliopiston julkaisuarkisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-1170-4>

Roiha, A., & Polso, J. (2018). Onnistu eriyttämisessä: toimivan opetuksen opas. PS-kustannus.

Sandberg, E. (2016). ADHD perheessä - Opetus-, sosiaali- ja terveystoimen tukimuodot ja niiden koettu vaikutus [väitöskirja, Helsingin yliopisto] HELDA Helsingin yliopiston julkaisuarkisto. <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/161374>

Sippola-Immonen, M. (2020). "Kaikilla on se oman alansa asiantuntijuus ja sitä hyödynnetään": esi- ja alkuopettajien kokemuksia asiantuntijuuden rakentumisesta esi- ja alkuopetuksen yhteistyössä [pro gradu -työ, Jyväskylän yliopisto] JYX-julkaisuarkisto. <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/71668>

Soini, T., Pyhältö, K., & Pietarinen, J. (2013). Horisontaaliset ja vertikaaliset siirtymät päiväkodin ja koulun rajapinnalla. In K. Karila, L. Lipponen, & K. Pyhältö (Eds.), Päiväkodista peruskouluun: Siirtymät varhaiskasvatuksen,

esi- ja alkuopetuksen rajapinnoilla (pp. 6-16). (Raportit ja selvitykset / Opetushallitus; No. 2013:17). Opetushallitus. Haettu 5.3.2021 osoitteesta <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/paivakodista-peruskouluun>

Tuomi, J & Sarajärvi, A. (2017). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu painos. Tammi

Valtioneuvosto (2019): Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta. Valtioneuvoston julkaisuja 2019: 23. Helsinki: Valtioneuvosto. Haettu 14.1.2021 osoitteesta <https://valtioneuvosto.fi/marinin-hallitus/hallitusohjelma>

Vilka, H. (2015). Tutki ja kehitä. Jyväskylä: Bookwell Oy, Juva

LIITTEET

Liite 1. Haastattelukysymykset

Haastattelu

1. Kerro hieman koulutuksestasi ja aikaisemmasta työurastasi.
2. Minkälainen käsitys sinulla on Nepsy-lapsista
  - Millaisia oireita yhdistät termiin Nepsy-lapsi
  - Millaista kokemusta sinulla on toimimisesta Nepsy-lasten kanssa
3. Miten Nepsy-oireet vaikuttavat mielestäsi koulunkäyntiin
4. Millaisia kokemuksia sinulla on joustavan esi- ja alkuopetuksen toteuttamisesta?
  - Kun olet ollut toteuttamassa joustavaa esi- ja alkuopetusta, miten olet käytännössä sitä toteuttanut?
5. Millaisin keinoin Nepsy-lapset on huomioitu mielestäsi joustavassa esi- ja alkuopetuksessa?
6. Millaisia heikkouksia joustavan esi- ja alkuopetuksen mallissa mielestäsi on, kun tarkastellaan Nepsy-lastä tässä kontekstissa
7. Mitä hyviä asioita joustavan esi- ja alkuopetuksen toteutuksesta olet huomannut Nepsy-lasten kannalta
8. Jos olette huomanneet, ettei jokin toimintamalli joustavassa esi- ja alkuopetuksessa toimi, mikä se on ollut ja kuinka olette lähteneet muuttamaan toimintaanne Nepsy-lastä tukevaksi toiminnaksi? Tai mitä ne ovat ja kuinka niitä voisi ratkaista.